

logofătul ot Crețulescul (1782—1785), ne ajută să aflăm numele fraților lui Ștefan voievod: Mihail, Alexandru, Bogdan, Iuga și alt Alexandru. Aceștia sînt fiii lui Roman, fratele lui Petru voievod, fiul Margaretei, și ai soarei lui Roman voievod, al cărei nume nu se cunoaște. Doi dintre aceștia, Alexandru și Bogdan, sînt omonimi cu fiii lui Roman voievod, fiul Mușatei.

Iuga, unul din frații lui Ștefan voievod, încă fiind acesta în viață, îi va lua locul pentru scurtă vreme¹. În acest timp, murind Ștefan, se naște posibilitatea unei noi concurențe la domnie din partea potrivnicilor lui Iuga. Acest lucru reiese clar din scrisoarea nedată de la Ivașcu, fiul lui Petru, și a lui pan Vilcea, scrisă la Berest, pe care noi o socotim databilă cu sfîrșitul anului 1399, prin care ei răsucumpără și scot din închisorile regelui Poloniei pe Roman și-i dau asigurări că-i vor fi credincioși. De bună seamă că această răsucumpărare se va fi făcut cu scopul de a-l repune domn în locul lui Iuga, a cărui legitimitate era contestată de acești boieri². Roman și partizanii săi însă nu și-au putut ajunge scopul, căci în aceste împrejurări obscure Roman a pierit pe pămîntul Moldovei, căutînd să-și reia domnia, și astfel a putut fi îngropat la Rădăuți³.

Pentru Moldova începe acum o perioadă de noi tulburări. Lupta pentru domnie este reluată de Alexandru, fiul lui Roman, care alungă pe Iuga. Se pare că acest fapt era împlinit la 23 aprilie 1400, Mircea voievod din Țara Românească intervenind în ajutorul lui⁴. În schimb, Ivașcu care avea drept la domnie cel puțin în mod egal cu Alexandru, se consideră eliberat de angajamentul luat față de Roman, agnatul său, și dorește domnia pentru sine. Ca să o aibă cu sprijinul polon, el dă regelui, tot în Berest, unde va fi stat ca pribeag, scrisoarea sa din 9 decembrie 1400, plină de renunțări⁵.

Am analizat pînă acum izvoarele diplomatice sub mai multe aspecte, spre a lămuri unica problemă a succesiunii. Aceleași izvoare mai prezintă însă un aspect important: în unele din uricele domnești se amintesc predecesorii emitenților lor. Aceste indicații nu comportă îndoieli.

Astfel, în documentul lui Iuga din 28 noiembrie 1399, în narațiunea despre cui a slujit Țiban beneficiarul, se spune: « mai înainte întru sfinți odihniților părintelui nostru. . . (*loc alb în suret*)⁶ lui Petru voievod și lui Roman voievod. . . (*iar loc alb*) Ștefan voievod ». Aceasta înseamnă că nu s-a putut citi bine numele « părintelui » său, care după ordinea enumerării ar trebui să fie predecesorul lui Petru; de asemenea, la Roman voievod nu spune că e tatăl său, deși și în acesta, ca și în celălalt suret complet, mărturisește că e frate cu Alexandru și Bogdan. Presupunem că aici traducătorul nu a înțeles textul « cei mai bătrîni » sau « domni » ori « pentru sufletul » lui Petru și l-a tradus cu « părintele », după cum nu a putut citi nici ce urma după Roman voievod, unde va fi fost fără îndoială « fratele nostru » Ștefan voievod, care la această dată nu mai trăia. Deși în rea stare de conservare, totuși acest uric arată succesiunea reală: Petru → Roman → Ștefan.

În uricele lui Alexandru cel Bun, predecesorii apar astfel: « Bogdan voievod, Lațcu voievod, Petru voievod, Roman voievod, tatăl nostru, și Stețco (Ștefan) voievod », fără a mai arăta vreo altă înrudire. Însă tot el mai amintește la 16 septembrie 1408 de « sfînt răposata mama noastră cneaghina Anastasia », îngropată la Roman, iar la 6 iulie 1413, de « doamna Anastasia soacra noastră », căreia îi dă Coțmanul Mare⁷. În sfîrșit, la 14 aprilie 1415, Alexandru arată că adevărata sa soție Ana, chiar înaintea morții, a dăruit mănăstirii Moldovița două sate⁸.

¹ Nu este exclusă posibilitatea ca în ultimul an să fi domnit împreună.

² Cu privire la acest document avem de observat un pasaj interesant. Ivașcu și Vilcea dau asigurări regelui că Roman nu se va plînge de neajunsurile ce a îndurat (captivitate), iar dacă se va plînge « noi pe acest adevărat Roman din nou îl vom aduce și da în mîinile oblăduitorului nostru domn, craiul Poloniei » (ТОГДА МЫ НАМЕРЯ ТОГО РОМАНА ВПРАТЬ ПОСТАВИТИ И ДАТИ Е РЪЦѢ НАШЕМУ МНОМУ ГОСПОДАРИЮ, КРАЮ ПОЛАСКОМУ). Traducerea lui Costăchescu: « atunci noi îl vom părași iarăși pe acest adevărat Roman și-l vom da » etc., ca și a lui Kaluzniacki: « nostrum erit hunc ipsum Romanum iterum sistere inque carissimi domini nostri Poloniae regis manus tradere » (Hurmuzaki, I, 2, p. 820) nu corespund textului slavon.

³ În această scrisoare a lui Ivașcu și Vilcea surprinde totuși faptul că, dacă e vorba de fostul voievod Roman, de ce nu o arată. Dar acest lucru poate fi întrevăzut în expresia « acest adevărat Roman ». De aici decurge logic și concluzia că mai erau și alții care aveau acest nume, ca de pildă însuși tatăl lui Iuga.

⁴ Urucul cu data 11 februarie 1400 (6908), atribuit lui Alexandru cel Bun, este de bună seamă fals.

⁵ M. Costăchescu, *Documente moldovenești*, II, p. 619, unde însă este greșit datată 25 martie.

⁶ Ținînd seama de ordinea din uricele ulterioare, ca antecesorii ai lui Petru ar trebui să fie aici Bogdan, sau Lațcu, sau, dacă-i dă această prioritate, părintele său, care, după identificarea noastră, este Roman. Altfel nici nu poate fi, căci Roman, fostul domn, este arătat aici în ordinea normală.

⁷ Din nefericire, documentul acesta îl cunoaștem numai dintr-o traducere germană. Se pune deci întrebarea dacă traducătorul a citit bine în originalul slav ТИТЪ (= soacra) sau a putut fi ТИТА (mătușă), cum a observat D. Oniciu, *Din istoria României*, București, 1914, p. 34. Normal ar trebui să fie ТИШТА (soacră, dar și soacra) și ТИТА sau ТИТЪКА (mătușă, amita, dar și nonna). Considerăm că traducătorul german a citit bine.

⁸ Din întimplare și acest document este cunoscut numai printr-un rezumat în limba germană, făcut după originalul slavon. Este posibil să fie o greșală de lectură a datei, avînd în vedere data transmisă de Ștefan cel Mare prin lăspea pusă pe mormîntul ei. Aceasta și pentru faptul că la 19 mai 1414 Alexandru cel Bun cu doamna se întlneau la Sniatin cu regele Poloniei, după cum relatează Długosz (col. 367). Bănuim că nu făcuse încă a doua căsătorie cu